

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛЕСІК ІРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 338.439.5:635

**ФОРМУВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ
ОВОЧІВНИЦТВА**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Миколаїв — 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Миколаївському національному аграрному університеті
Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ВИШНЕВСЬКА Ольга Миколаївна,
Миколаївський національний аграрний університет,
декан обліково-фінансового факультету

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
КРАСНОРУЦЬКИЙ Олексій Олександрович
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка,
професор кафедри організації виробництва,
бізнесу та менеджменту

доктор економічних наук, професор
САРАПІНА Ольга Андріївна,
Херсонський національний технічний університет,
завідувач кафедри обліку і аудиту

Захист відбудеться «26» березня 2015р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 у Миколаївському національному аграрному університеті за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9, головний навчальний корпус, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Миколаївського національного аграрного університету за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Карпенка, 73.

Автореферат розісланий «25» лютого 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Ключник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Об'єктивною передумовою розвитку ринку продукції овочівництва є вдосконалення інфраструктурних елементів, що створює передумови до просування товару від виробника до споживача, оптимально поєднуючи внутрішні та зовнішні зв'язки, можливості виробництва продукції на засадах екологізації, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Залежність від змін у економічному просторі, системного взаємозв'язку ресурсних, виробничих і логістичних можливостей суб'єктів ринку, які мають забезпечувати дієві взаємовідносини і відповідний рівень ділової активності, сприяти кількісному і якісному нарощуванню продукції за видами та гарантувати її безпечність, вимагає обґрунтування дієвих важелів у напрямку формування та функціонування ринку продукції овочівництва. Даний процес пов'язаний із необхідністю застосування сучасних інноваційних технологій, вдосконалення окремих інфраструктурних елементів у контексті глобалізаційних змін і тенденцій, у тому числі у напрямі розширення експортних можливостей виробників овочів і консервованої овочевої продукції в асортименті.

Значний внесок у дослідження теоретико-методичних основ розвитку ринку зробили зарубіжні дослідники, з-поміж яких: І. Ліпсіц, А. Михайлов, М. Трейси. Напрями і особливості формування та функціонування ринку, у тому числі на інноваційних засадах, досліджено у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема: В. Андрійчука, М. Белявцева, О. Вишневської, І. Гончаренко, О. Гудзинського, О. Єрмакова, О. Калюжної, І. Кіщака, А. Ключник, О. Котикової, О. Красноручького, В. Криворучко, Ю. Лупенка, Г. Мазнева, П. Макаренко, В. Месель-Веселяка, Р. Мудрака, О. Новікова, С. Покропивного, В. Писаренка, А. Савощенка, П. Саблука, О. Сарапіної, І. Сороки, Н. Сіренко, Т. Стройко, І. Топіхи, В. Федька, М. Хорунжого, І. Червена, В. Шобаніна, О. Шобаніної, О. Шпичака, В. Яценка.

Пріоритетним у науковому дослідженні залишається необхідність розробки і практичної реалізації напрямів формування, функціонування ринку продукції овочівництва з урахуванням негативних тенденцій до зростання рівня імпоротної залежності, що створює ризики у гарантуванні продовольчої безпеки. Системність взаємозв'язків обумовлює деталізацію інфраструктурних елементів з метою пошуку й обґрунтування напрямів формування дієвих важелів впливу на розвиток ринку продукції овочівництва з урахуванням глобалізаційних перетворень.

Актуальність оцінки тенденцій розвитку ринку продукції овочівництва з урахуванням глобалізаційних змін і тенденцій, вдосконалення інфраструктурних елементів, напрямів формування продовольчої безпеки зумовила вибір теми дисертаційного дослідження, визначила його мету, задачі, структуру і зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Миколаївського національного аграрного університету за темою «Матеріально-технічне та інфраструктурне забезпечення підприємств аграрного сектора» (номер державної реєстрації 01139U001020). Внесок автора полягає у обґрунтуванні напрямів і підходів щодо формування і функціонування ринку продукції овочівництва з

урахуванням основних тенденцій у зміні внутрішнього і зовнішнього інфраструктурного середовища.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо формування та функціонування ринку продукції овочівництва, виявлення пріоритетних напрямів розвитку і вдосконалення інфраструктурних елементів з урахуванням економічних інтересів суб'єктів ринку, рівня технологічної готовності, організаційно-економічних і регіональних особливостей, глобалізаційних змін і тенденцій.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення таких задач:

- уточнити сутність, складові, напрями та тенденції формування і функціонування ринку продукції овочівництва;
- виокремити особливості формування і функціонування ринку продукції овочівництва у розрізі окремих інфраструктурних елементів;
- узагальнити й удосконалити існуючі методичні підходи щодо оцінки ринку продукції овочівництва та інфраструктурних елементів;
- провести аналітичну оцінку тенденцій формування і функціонування ринку продукції овочівництва, виявити взаємозв'язки і взаємозалежності між інфраструктурними елементами;
- розглянути системні складові і взаємозв'язки, економічні інтереси суб'єктів ринку продукції овочівництва;
- визначити конкурентні позиції у формуванні і функціонуванні ринку продукції овочівництва з урахуванням техніко-технологічних особливостей;
- узагальнити пріоритетні напрями розвитку і вдосконалення інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва;
- обґрунтувати напрями формування і функціонування ринку продукції овочівництва на кластерній основі;
- виокремити напрями і складові формування ринку органічної продукції овочівництва.

Об'єкт дослідження – процес формування і функціонування ринку продукції овочівництва.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних засад формування і функціонування ринку продукції овочівництва, інфраструктурних елементів з урахуванням регіональних особливостей у контексті реалізації економічних інтересів учасників.

Методи дослідження. Методологічною і теоретичною основою дисертаційної роботи є наукові положення фундаментальних та прикладних досліджень у галузі економічної теорії, аграрної економіки, інфраструктурного забезпечення, маркетингу, управління; наукові розробки та публікації вітчизняних і зарубіжних вчених щодо формування та функціонування ринку продукції овочівництва; нормативно-правові акти, які регулюють об'єкт дослідження.

Під час дослідження використовувалося широке коло економічних методів, серед яких: абстрактно-логічний (дослідження генезису поняття ринок, пізнання сутності та особливостей); бібліографічний (вивчення і опрацювання наукових праць,

присвячених формуванню і функціонуванню ринку продукції овочівництва); аналізу і синтезу (при побудові причинно-наслідкових зв'язків та виявленні закономірностей); системного підходу (при вивченні зв'язків між явищами та процесами, інфраструктурними елементами); монографічний (при дослідженні передового досвіду, глобалізаційних тенденцій); економіко-статистичний (при опрацюванні офіційних статистичних даних різних рівнів); соціологічний (для збору інформації та проведення спостережень та анкетування); кореляційно-регресійний, індексний і аналітичних групувань (при проведенні аналітичної оцінки інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва, виявленні тенденцій зміни); SWOT - аналіз (для обґрунтування переваг і недоліків, можливостей і загроз, обґрунтування ризиків).

Інформаційною базою дослідження слугували: нормативно-правова база, інформація Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної служби статистики України, аналітичні матеріали, наукові розробки зарубіжних та вітчизняних вчених, результати особистих спостережень, Internet- ресурси, результати анкетування, особисті спостереження та розрахунки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних положень та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо напрямів формування і функціонування ринку продукції овочівництва, вдосконалення взаємозв'язків між інфраструктурними елементами з урахуванням економічних інтересів суб'єктів ринку, підвищення конкурентних позицій виробників овочів і консервованої овочевої продукції. Основними результатами, які характеризуються науковою новизною і винесено на захист, є такі:

вперше:

- обґрунтовано передумови та пріоритетні напрями формування і функціонування ринку продукції овочівництва у взаємозв'язку інфраструктурних елементів, які ґрунтуються на залученні до спільної діяльності взаємодоповнюючих підприємств, організацій і пов'язаних з ними за географічною й функціональною ознаками органів державного управління, навчально-наукових закладів на кластерній основі у напрямку інтеграції освіти, науки і виробництва (С.17);

удосконалено:

- трактування сутності процесу формування та функціонування ринку продукції овочівництва, що надало можливість виявити взаємозв'язки та взаємозалежності між інфраструктурними елементами, довести основні наукові засади щодо вдосконалення та подальшого розвитку (С.6);

- підходи та виокремлено стратегічні напрями розвитку ринку продукції овочівництва у взаємозв'язку та взаємозалежності інфраструктурних елементів, інвестиційних можливостей з урахуванням етапів розвитку держави, експортно-імпортного потенціалу, економічних інтересів учасників (С.13);

- концептуальні засади розвитку і вдосконалення інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва через активізацію процесу технологічного оновлення виробництв і логістичної діяльності на кооперативних засадах з метою зміцнення конкурентних позицій усіх учасників (С.15);

дістало подальшого розвитку:

- методичні підходи оцінки стану і тенденцій формування та функціонування ринку продукції овочівництва, що полягають у комплексному дослідженні основних елементів ринку, враховуючи інфраструктурні елементи, взаємозв'язок і взаємозалежність яких дозволяє раціонально поєднувати природно-ресурсний, виробничий, маркетинговий і інноваційний потенціал, формувати дієві важелі впливу на розвиток ринку продукції овочівництва з урахуванням глобалізаційних перетворень (С.7);

- науковий підхід щодо формування ринку продукції овочівництва у контексті реалізації економічних інтересів учасників, поєднання виробничого потенціалу і логістичних можливостей, розширення асортименту та підвищення рівня безпечності овочевої продукції (С.11);

- пріоритети і виявлено напрями удосконалення інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва, зорієнтовані на розширення асортименту безпечної овочевої продукції і зниження рівні імпоротної залежності, зміцнення ринкових можливостей через активізацію технологічного оновлення виробництва і розвитку органічного овочівництва (С.18).

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування сформованих висновків та рекомендацій у контексті реалізації економічних інтересів учасників ринку продукції овочівництва, удосконалення інфраструктурних елементів, підвищення конкурентних позицій виробників овочів і консервованої овочевої продукції на кластерній основі, що підтверджується відповідними довідками про впровадження: СПТ «Урожай» Братського району Миколаївської області (довідка № 22 від 28.11.2012 р.); Жовтнева районна державна адміністрація (довідка № 4997/01-26/1-123 від 06.12.2012 р.); ФГ «Хан» Новоодеського району Миколаївської області (довідка № 35 від 19.12.2012р.); ФГ «Владам» Жовтневого району Миколаївської області (довідка №27 від 12.02.2013 р.); ТОВ «Родіна-Агро» Жовтневого району Миколаївської області (довідка № 14 від 20.03.2013р.); Департамент агропромислового розвитку Миколаївської облдержадміністрації (довідка № 167/06-08-29/13 від 08.06.2013 р.); ТзДВ «Південний колос» Новоодеського району Миколаївської області (довідка №22 від 18.09.2013р.); Український державний фонд підтримки фермерських господарств (довідка №31 від 12.12.13р.); Управління агропромислового розвитку Вознесенської районної державної адміністрації Миколаївської області (довідка № 124/02-03 від 03.02.2014 р.); Миколаївський національний аграрний університет (довідка № 910 від 26.05.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійним науковим дослідженням, у якому висвітлено авторський підхід щодо формування і функціонування ринку продукції овочівництва. Опубліковані наукові праці містять висновки та пропозиції, сформовані особисто автором, які відображають зміст дисертаційного дослідження. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті положення, які є результатом особистих досліджень.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення результатів дисертаційного дослідження апробовано на науково-практичних конференціях

різного рівня, а саме: Международной научно-практической конференции «Инновационные направления развития АПК и повышения конкурентоспособности предприятий, отраслей и комплексов – вклад молодых ученых» (г. Ярославль, 26-27 января 2011 г.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Облік, контроль, і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю» (м. Черкаси, 18-19 квітня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Формування конкурентоспроможного виробничого потенціалу сільського господарства в умовах глобалізації розвитку» (м. Харків, 14-23 вересня 2011 р.); II Міжнародній науково-практичній Інтернет – конференції «Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи», (м. Дніпропетровськ, 14-16 березня 2012 р.); Международной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных исследований 2013 г.» (г. Одесса, 19-30 марта 2013 г.); Международной научно - практической конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании» (г. Одесса, 18-29 июня 2013 г.); Международной научно-практической конференции «Институциональные основы функционирования экономики в условиях трансформации» (г. Нюрнберг, 23 мая 2014 г.); Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій 10-річчю факультету аграрного менеджменту (м. Житомир, 25-27 березня 2010 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інтеграційні процеси в Україні» (м. Миколаїв, 28-30 вересня 2011 р.); I Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Фінансово-економічні проблеми сучасного світу: шляхи і перспективи їх вирішення на мікро-, макро- та мегарівнях» (м. Кременчук, 24 лютого 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Кооперативний маркетинг в агробізнесі: проблеми і перспективи розвитку в Україні» (м. Житомир, 5-7 квітня 2012 р.); щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Миколаївського національного аграрного університету (м. Миколаїв, 2010-2014 рр.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковано у 25 наукових працях обсягом 7,36 авт. арк., з яких 9 у фахових виданнях (обсяг 3,09 авт. арк.), у тому числі 7 одноосібних (обсяг 2,41 авт. арк.), 2 публікації з індексом цитування (0,64 авт. арк.), 4 – у міжнародних виданнях (обсяг 1,18 авт. арк.), 8 – у матеріалах наукових конференцій (обсяг 1,42 авт. арк.), 1 препринт – 1,64 авт. арк.

Обсяг і структура дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 297 найменувань і додатків. Робота містить 47 таблиць, 55 рисунків, 65 додатків. Основний зміст дисертаційної роботи викладно на 176 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та задачі, визначено об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, особистий внесок автора, представлено відомості щодо апробації та публікацій основних положень дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи формування і функціонування ринку продукції овочівництва**» досліджено сутність, складові,

напрями формування і функціонування ринку продукції овочівництва, особливості і тенденції формування та функціонування ринку, окремих інфраструктурних елементів представлено методику аналітичної оцінки з метою виокремлення взаємозв'язків і взаємозалежностей.

Виявлено і обґрунтовано, що «риннок», це складний механізм, діяльність якого слід розглядати як систему економічних відносин у сфері обороту капіталу при виробництві, переробці, зберіганні та реалізації сільськогосподарської продукції, яка забезпечує взаємодією виробництва і споживання. Ринок забезпечує товаровиробника інформацією про необхідну кількість, асортимент і якість товарів, які затребувані суспільством, визначає напрями і характер зміни виробництва.

Найважливішою умовою формування ринку є його структурні елементи, яким властиві різноманітність каналів реалізації, форм купівлі-продажу, посередників та покупців, а також розвинена мережа сервісного, науково-інформаційного обслуговування. Саме тому процес формування ринку продукції овочівництва слід розглядати як складну інтегровану категорію, із функціональними особливостями щодо виробництва, розподілу, обміну та просування продуктів харчування до кінцевого споживача.

Повноцінно функціонуючий ринок продукції овочівництва включає сукупність складових, до яких віднесено: ринковий механізм; спеціалізовані ринки; ринкову інфраструктуру. Особливості формування і функціонування ринку продукції овочівництва полягають у зростаючій ролі розвитку світового господарства, пов'язаному із зростанням вимог споживачів до якості інфраструктурної забезпеченості та виробленої овочевої продукції.

Розвиток інфраструктури стимулює додаткове використання у сфері матеріального виробництва окремих регіонів, тим самим підвищує територіальну мобільність факторів виробництва. Зростаюча інтеграція зовнішньоекономічних відносин впливає на характер використання інфраструктури, адаптацію її елементів до умов зовнішнього середовища.

Разом із посиленням ролі продовольчого ринку в світовій економіці, не менш важливе значення відіграє і його інтегруюча роль, з урахуванням територіальних особливостей (рис. 1). Виявлено закономірність: чим вищий рівень розвитку держави, тим вищий рівень розвитку інфраструктури і навпаки, що формує передумови до підвищення конкурентоспроможності товарного ринку за окремими сегментами, у тому числі продукції овочівництва.

Особливістю ринку продукції овочівництва є те, що овочі у свіжому вигляді є сировиною для переробних підприємств. Крім того галузь має специфічні ознаки, а саме: широкий асортимент продукції на продаж; швидке псування овочів без належних умов зберігання; обмежена транспортабельність; різноманітність технологічних особливостей у вирощуванні овочів, у тому числі органічних.

Визначено, що інфраструктурні елементи ринку продукції овочівництва включають: оптові продовольчі ринки, виставки, ярмарки, аукціони, тендери, роздрібну торгівлю, агропромислові групи, банківські і страхові установи, кредитні спілки, агросервіси, інформаційні технології та засоби ділової комунікації, систему вищої освіти та професійної підготовки. А також підприємства й організації, які

виконують функції транспортування, зберігання, стандартизації, сертифікації, цінового моніторингу та спеціальні зони вільного підприємництва, від рівня організації яких залежить стабільність функціонування ринку, можливості адаптації до глобалізаційних змін і тенденцій.

Рисунок 1 — Багаторівнева система економічних відносин у формуванні і функціонуванні ринку продукції овочівництва

Методичні основи оцінки ринку продукції овочівництва та інфраструктурних елементів включають дослідження динаміки цін на сировину і кінцеву продукцію, собівартості продукції, її структури, оцінку асортименту, якості продукції, ставок оподаткування, обсягів виробництва та споживання овочевої продукції, фінансових результатів діяльності. Доповнена методика оцінки ґрунтується на виявлених взаємозв'язках та взаємозалежностях інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва, враховує внутрішні і зовнішні фактори, вплив яких зростає у процесі міжнародної інтеграції. До даних факторів належать: техніко-технологічні і асортиментні зміни на усіх етапах, від ресурсозабезпечення процесу вирощування

овочів, до реалізації продукції, її зберігання та переробки.

Процес формування ринку продукції овочівництва полягає у комплексній взаємодії учасників ринку має залежність від функціональних особливостей виробництва, розподілу, обміну, просування продукції до споживача. Повноцінне функціонування ринку продукції овочівництва неможливе без відповідного інфраструктурного забезпечення, що потребує реалізації системних дій на усіх етапах, від виробництва до переробки та транспортування.

У другому розділі «Оцінка напрямів та складових формування і функціонування ринку продукції овочівництва» представлено аналітичну оцінку інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва, системні складові і взаємозв'язки, економічні інтереси суб'єктів ринку, конкурентні позиції виробників овочів і консервованої овочевої продукції.

За результатами проведеного дослідження виявлено, що структура конкурентоспроможності суб'єктів ринку продукції овочівництва включає ряд взаємозалежних факторів, під впливом яких формуються передумови до розвитку. До базових основ формування віднесено інфраструктуру, яка у свою чергу формується із якісних сегментів, рівень розвитку яких впливає на загальний рейтинг та розвиток окремих сегментів товарного ринку (рис. 2).

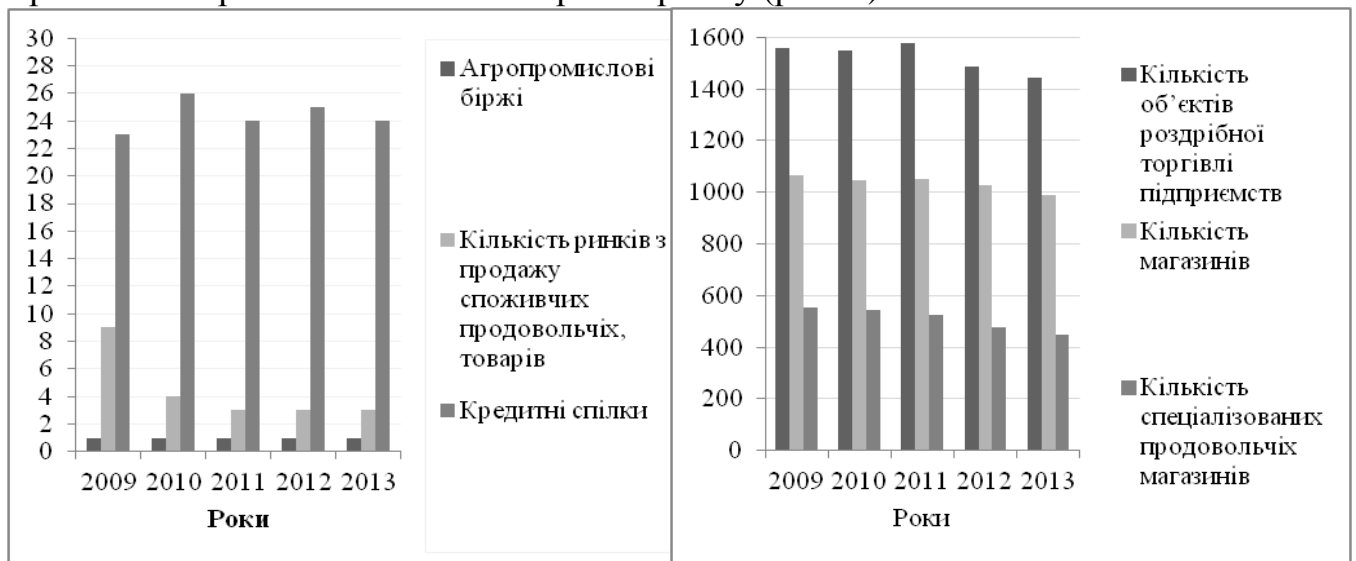

Рисунок 2 — Порівняна оцінка інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва Миколаївської області, одиниць

Визначено, що Миколаївська область знаходиться на 10 місці серед 27 областей України за кількістю інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва. Загальна оцінка тенденцій інфраструктурного забезпечення Миколаївської області відображає наявну потребу у вдосконаленні її якісних складових (рис. 3).

Основною овочевою культурою у загальному обсязі виробленої продукції підприємствами Миколаївської області є томати, до 48,7 % від валового виробництва. Дев'яту частину валового виробництва займає цибуля на ріпку; питома вага гарбузів столових – 7,3 %; капусти – 9,9 %, буряків столових – 6,5 %, огірків і кабачків – по 5,4 %; моркви столової – 6,3 %, інші культури займають до

1,0 % від загального виробництва. Обсяги виробництва овочів закритого ґрунту порівняно з 2012 р. зменшилися на 23,8 відсотки. Їх частка у загальному обсязі виробництва у 2013 р. складає лише 2,4 %, що пов'язано із високим рівнем трудомісткості та матеріаломісткості продукції.

Миколаївська область є лідером з виробництва консервованих овочів в Україні. Виявлено, що питома вага виробництва овочевої консервованої продукції по області у 2012 р. становила – 29,7 % від загального обсягу виробництва, у 2013 р. – 23,5 відсотки. Незважаючи на зниження обсягів виробництва консервованої овочевої продукції Миколаївська область займає високі позиції у загальному обсязі насичення ринку, що пояснюється виробничими потужностями переробних підприємств, до основних з них можна віднести: Товариство з обмеженою відповідальністю «Сандора» (виробництво соків), фермерські господарства «Владам» (виробництво овочевих консервів та соків) та «Органік Системс» (виробництво овочевих консервів).

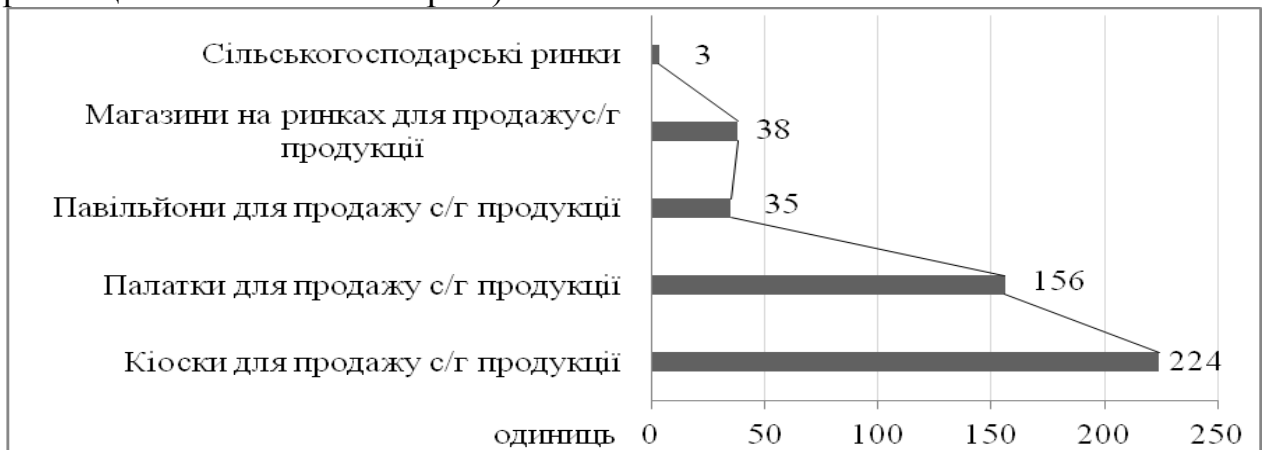

Рисунок 3 — Об'єкти інфраструктурного забезпечення ринку продукції овочівництва Миколаївської області, 2013 р.

Особливо вдалим є поєднання виробничого потенціалу і переробних потужностей підприємств, які частково або у повному обсязі забезпечують переробні потужності власною сировиною. Серед провідних підприємств області, що мають такі можливості можна, виділити: агрохолдинг «Agrofusion»; фермерське господарство «Владам»; товариство з обмеженою відповідальністю «Сандора».

Визначено, що серед каналів реалізації овочів в асортименті найбільшою є реалізація переробним підприємствам. У 2013 р. обсяг реалізації за цим напрямом становить 75,4 % від загального обсягу реалізованої овочевої продукції, що менше показника 2011 р. на 10,6 відсотки.

За результатами оцінки асортименту товарної продукції виявлено, що основна її частка у загальному обсязі реалізації протягом 2010-2013 рр. представлена томатами, їм належить 81,5 %, 88,1 %, 87,3 % та 77,6 % відповідно. Окрім томатів, асортимент реалізованих овочів у 2013 р. переважно містить культури, що входять до складу «борщового набору»: цибуля ріпчаста - 9,9 %, капуста - 5,3 %, морква - 3,9 %, буряк столовий - 2,1 % та інші овочі - 1,2 %, що пояснюється попитом на продукцію і середнім рівнем купівельної спроможності населення. Обсяги реалізації овочевої продукції в асортименті у 2013 р. мають тенденцію до зниження порівняно

із попередніми періодами.

Дослідження структури зовнішньої торгівлі Миколаївської області у 2013 р. свідчить про зниження частки експорту консервованих овочів на 22,5 % та овочів у свіжому вигляді на 68,3 % відносно рівня попереднього року. Частка імпорту консервованих овочів зростає на 22,1 %, імпорт свіжих овочів зменшується на 63,7 % відносно 2012 року. Тенденцію нарощування позитивного сальдо торгівельного балансу може забезпечити розширення експортного потенціалу, що сприятиме зниженню рівня імпортової залежності. У 2013 р. спостерігається негативна цінова ситуація, яка склалася на ринку овочевої продукції, що пов'язано із перевиробництвом окремих видів традиційних овочів і здійснило негативний вплив на рентабельність овочевої продукції (рис. 4).

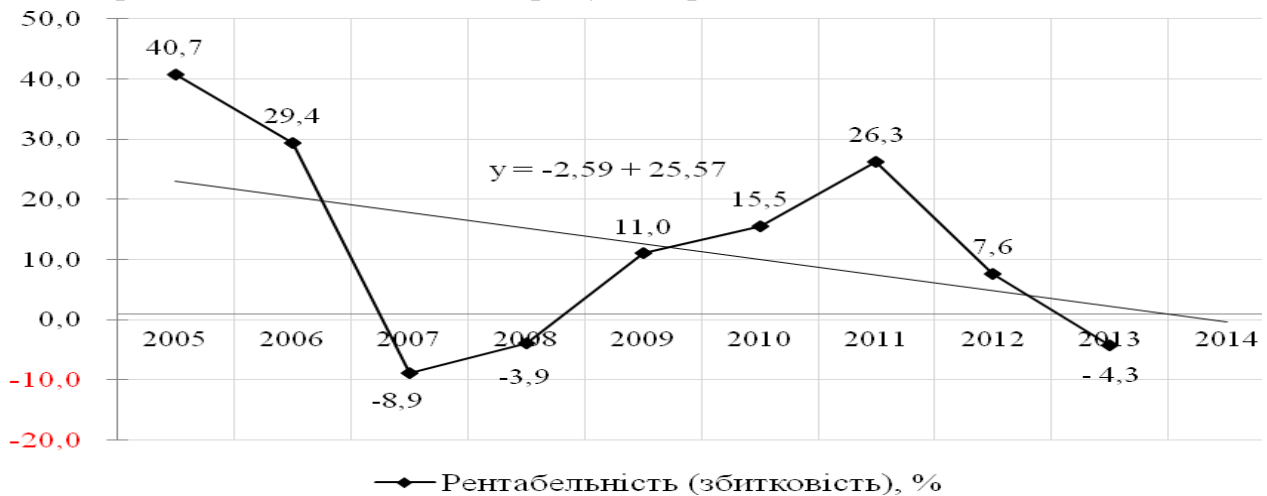

Рисунок 4 — Рентабельність (збитковість) овочів у сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області в динаміці, %

Виявлено, що сезонна циклічність пропозиції овочів впливає на цінову ситуацію на ринку. Найвищого рівня ціни досягають при надходженні на ринок перших партій нового врожаю. Позицію галузі формують конкурентні переваги, які ґрунтуються на економічних інтересах виробників овочів і консервованої овочевої продукції. Рентабельність овочів за період дослідження скорочується на 11,9 відсотків.

Вагомим фактором у формуванні конкурентоспроможності овочевої галузі є ресурсозберігаючі технології та технології органічного землеробства, які базуються виключно на натуральних, природних засобах підтримки родючості землі.

За результатами проведеного анкетування щодо прихильності опитуваних до продукції органічного виробництва, передумов споживання, каналів придбання овочевої продукції виявлено, що 54,0 % опитаних респондентів підкреслюють значимість екологічного виробництва та підтверджують готовність купувати органічну продукцію. Виявлено, що 29,3 % опитаних мають можливість сплачувати за органічну продукцію ціну на 10% більшу від середньої; 14,7 % опитаних – за ціною вищою на 20,0 %; 3,3 % опитаних – за ціною, яка перевищує середню на 30%; 6,65 % опитаних готові купувати овочеву продукцію за ціною на 40,0 % вище від середньої на ринку. Серед основних каналів закупівлі при надходженні продукції поза сезонний період серед респондентів 47,9 % віддають перевагу мережі

супермаркетів. У період основного сезону збору врожаю овочів даний напрям поступається надходженню продукції через ринок, та становить 32,5 % від загальної кількості опитаних.

До факторів, які можуть заохотити респондентів купувати овочі у супермаркетах віднесено: товарний вигляд овочів; розширений асортимент; відсортована, відкалібрована за розміром продукція.

Саме тому формування і функціонування ринку продукції овочівництва повинно бути направлене на підвищення рівня конкурентоспроможності виробників овочевої продукції; розширення асортименту овочів, рівня безпечності продукції з урахуванням купівельної спроможності споживачів, що потребує активізації інтеграційних процесів, у тому числі на кластерній основі.

У третьому розділі **«Стратегічні напрями формування і функціонування ринку продукції овочівництва»** обґрунтовано необхідність реалізації стратегічних напрямів розвитку ринку овочевої продукції і вдосконалення його інфраструктурних елементів, що ґрунтується на заходах з оптимізації економічних взаємозв'язків між суб'єктами ринку з урахуванням умов зовнішнього ринкового середовища, формування ефективної системи управління з урахуванням галузевих і територіальних особливостей, розвитку партнерства, формування дієвих інтеграційних форм господарювання, підвищення конкурентоспроможності продукції, її якості та безпечності, підвищення рівня ділової активності виробників овочів і консервованої овочевої продукції, інших суб'єктів ринку продукції овочівництва.

Метою реалізації виокремлених стратегічних завдань є удосконалення економічних відносин між суб'єктами ринку продукції овочівництва, формування конкурентоспроможності продукції, підвищення її якості та безпечності, зниження рівня імпортової залежності, освоєння нових ринків збуту, підвищення рівня технологічної готовності та інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, формування передумов до гарантування продовольчої безпеки (рис. 5).

Запропоновані стратегічні напрями передбачають: державне регулювання розвитку ринку продукції овочівництва, у тому числі органічного, з метою розширення ринкових можливостей виробників овочів та переробних підприємств; розширення співпраці аграрної освіти з суб'єктами ринку у напряму поєднання наукової, інноваційної й освітньої діяльності.

Реалізація заходів ґрунтується на нормах міжнародних стандартів якості, надання науково-освітніх послуг і передбачає залучення та використання системи інформаційної підтримки інноваційних технологій з метою підвищення обізнаності та ділової активності учасників, розширення виробничих потужностей тепличних комплексів з метою нарощування обсягів виробництва свіжої органічної овочевої продукції, розширення її асортименту. Вагомою складовою реалізації стратегічних завдань є формування інтегрованих об'єднань з метою розширення можливостей у напряму збільшення обсягів виробництва та асортименту овочів, збереження та реалізації продукції овочівництва з використання кластерного підходу на основі логістичної діяльності сільськогосподарських підприємств, виробників овочевої продукції, переробних підприємств та інших учасників.

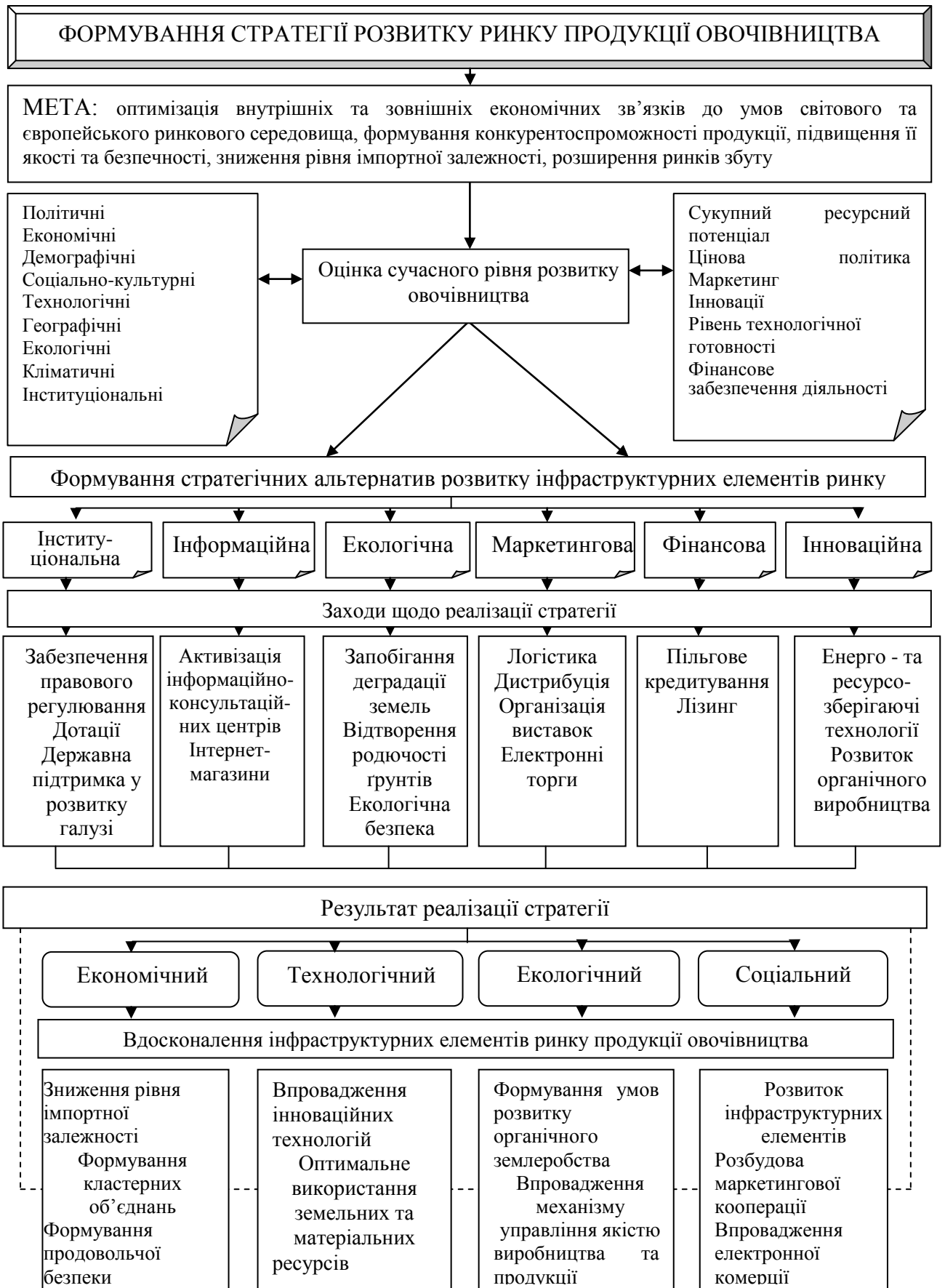

Рисунок 5 — Стратегічні напрями розвитку ринку продукції овочівництва у взаємозв'язку та взаємозалежності інфраструктурних елементів

Основними напрямками інтеграційного процесу є зближення і поступове

об'єднання, розвиток стійких взаємозв'язків між галузями і підприємствами, які взаємопов'язані між собою технологічним процесом та орієнтовані на отримання економічних інтересів у процесі виробництва і реалізації овочевої продукції. У контексті зазначеного виділено необхідність активізації процесу кооперації і кластеризації.

Запропоновано створення заготівельно-збутового сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу з метою організації зберігання і збуту врожаю овочів, організацію виробництва, умов щодо сортування, калібрування, пакування, виконання умов поставок овочів у свіжому вигляді. За нашими розрахунками участь у кооперативі дозволить кожному учаснику отримати прибуток у розрахунку на одиницю продукції в середньому майже на 8,0% вищій.

Незважаючи на переваги, діяльність кооперативу може бути обмежена маркетинговою діяльністю, оскільки сортування, калібрування, пакування, сертифікація, реклама, витрати на зберігання та інші заходи потребують значних фінансових вкладень. Загальні витрати кооперативу на рік можуть зрости від 10% до 45,0 відсотків.

Обґрунтовано доцільність реалізації кластерного підходу через об'єднання учасників на території Миколаївської області. Учасники і взаємозв'язки у формуванні логістичного кластера представлено на рисунку 6.

Рисунок 6 — Учасники і взаємозв'язки у формуванні логістичного кластеру у овочівництві

Важливою відмінною рисою кластера є його інноваційна орієнтованість. Миколаївська область має усі передумови для забезпечення формування

інтегрованих угруповань, зокрема кластеризації: 7 тис. землекористувачів недержавних сільськогосподарських підприємств – 963,8 тис. га; 787,1 тисяч одноосібних землевласників – 787 тис. га; сільськогосподарські підприємства, у яких сконцентровано 984,4 тис. га; 8,0 тис. землекористувачів інших категорій.

Результатом реалізації кластерного підходу є об'єднання Миколаївського національного аграрного університету, навчально-наукового практичного центру університету, особистих селянських господарств населення, сільськогосподарських підприємств: ТОВ «С-Росток»; ФГ «Владам»; СВК «Авангард»; ПСП а/ф «Роднічок»; ФГ «Джерело Р-агро»; ПВТФ «Агросвіт», переробних підприємств: ТОВ «Сандора»; ПП «Вікі»; ЗАТ «Вознесенський консервний завод «Златодар», обслуговуючі підприємства: ПрАТ «Агріматко-Україна»; КБК «Укр-Тара»; ТОВ «Проспера-Юг», фінансово-кредитних установ, управлінь агропромислового розвитку на території Миколаївської області, що дозволить поєднати освіту, науку і виробництво (рис. 7). До функціональної основи діяльності логістичного кластеру можна віднести: запропонований заготівельно-збутовий сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, запровадження якого може охоплювати виробництво овочевої продукції, забезпечити зростання фінансових результатів діяльності учасників кластеру, освоєння органічного виробництва овочевої продукції, активізувати підвищення інвестиційної привабливості та темпів розвитку логістичної діяльності. Можуть бути сформовані маркетингові структури, створені з метою реалізації функцій маркетингового забезпечення діяльності підприємств з урахуванням інфраструктури ринку продукції овочівництва.

З метою практичного застосування кластерного підходу та розвитку логістичної діяльності запропоновано інвестиційний проект. Сутність проекту полягає у будівництві теплиці для вирощування органічних овочевих та зелених культур, збирання і збуту органічної продукції. У рамках реалізації інвестиційного проекту передбачено придбання необхідного обладнання та устаткування, введення в експлуатацію теплиці, створення техніко-технологічних передумов з метою вирощування органічних овочевих і зелених культур, запровадження системи крапельного зрошення на базі навчально-науково-практичного центру Миколаївського національного аграрного університету.

Площа сертифікованих земель, відповідно до вимог, викладених у Постановах Ради (ЄС) №834/2007 та №889/2008 (контролюючий орган – ТОВ «Органік Стандарт») у навчально-науково-практичному центрі університету для ведення органічного землеробства становить 358,3 гектара.

За результатами проведених розрахунків виявлено, що капітальні вкладення будуть мати термін окупності до одного року (за умови незмінної ціни реалізації овочів та зелених культур, обсягів продажу). Було запропоновано два варіанти будівництва теплиці, найбільш доцільним є проект щодо будівництва теплиці під плівку, оскільки він є зручнішим у процесі введення в експлуатацію та використанні. На першому етапі передбачається вирощування зелених культур, а саме: цибулі на перо, салату, петрушки, кропу. Зелені культури є менш трудомісткими, мають високий попит протягом року, будуть слугувати заміником імпортованій продукції.

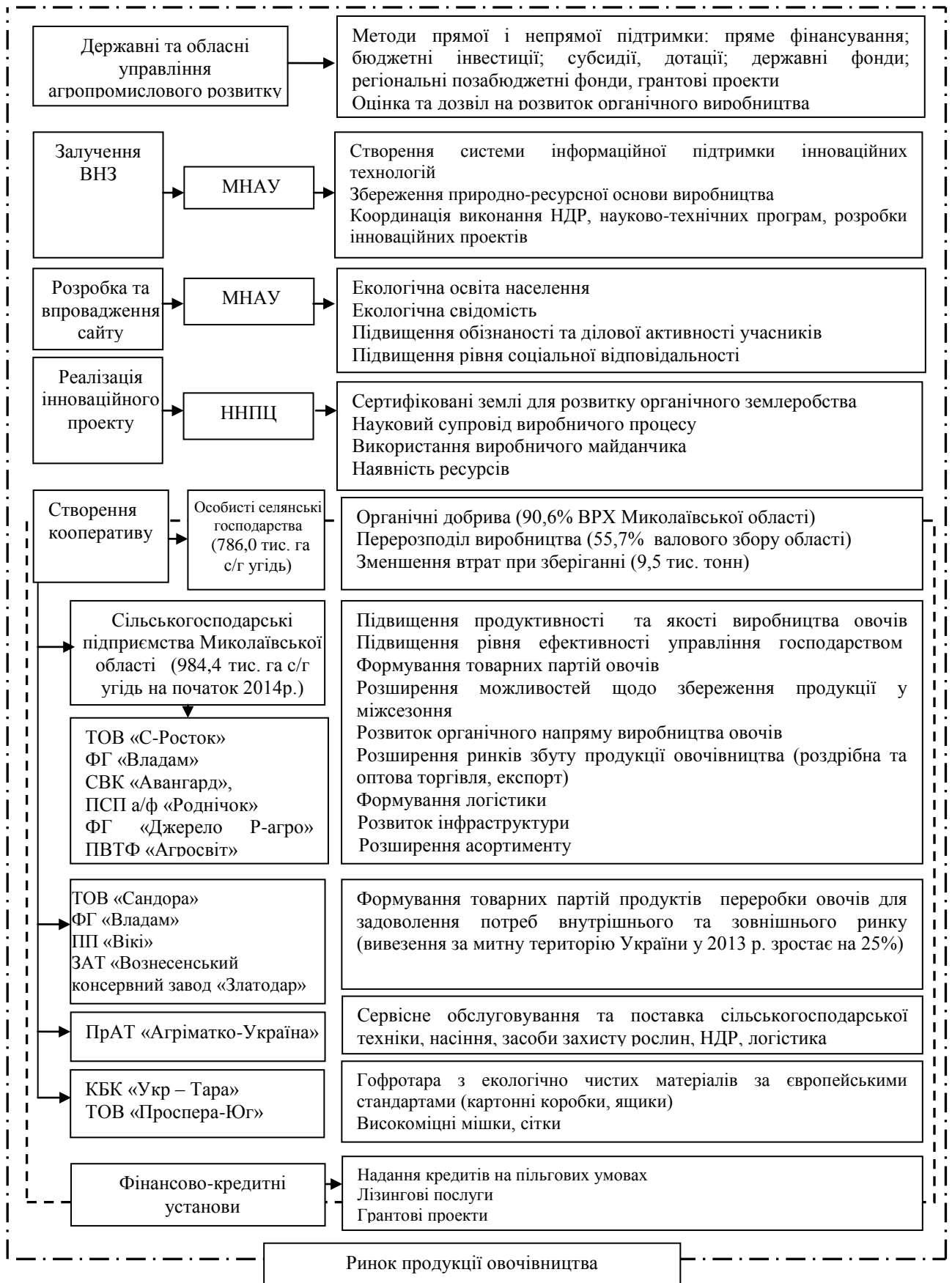

Рисунок 7 — Модель логістичного кластеру в овочівництві

Загальна вартість інвестиційного проекту з урахуванням витрат на будівництво та введення в експлуатацію теплиці під плівку, проведення системи крапельного зрошення, поправки на ризик неотримання передбачених проектом доходів становитиме 233,0 тис. гривень. Джерелом фінансування інвестиційного проекту можуть бути залучені кошти на умовах реалізації грантових проектів або інвестиційні ресурси. Чиста приведена вартість (NPV) інвестиційної пропозиції має позитивний результат при ставці дисконтування 14,0 %, відповідно реалізацію проекту можна вважати економічно доцільною. Загальний рівень прибутку від реалізації зелених культур за проектом може становити 206,5 тис. грн, у розрахунку на одиницю площі найбільшим є рівень прибутку від реалізації цибулі на перо (1234,46 грн). Найменшим є дохід (виручка) від реалізації салату. Прибуток від реалізації салату на одиницю площі становить 122,3 гривні. Усі проведені розрахунки були скориговані на індекс інфляції. У результаті коригування сума доходу (виручки) від реалізації зелених культур зменшилась на 21,2 %, сукупні витрати зросли на 20,8 %, рівень отриманого прибутку зменшився на 59,6 відсотки (рис. 7).

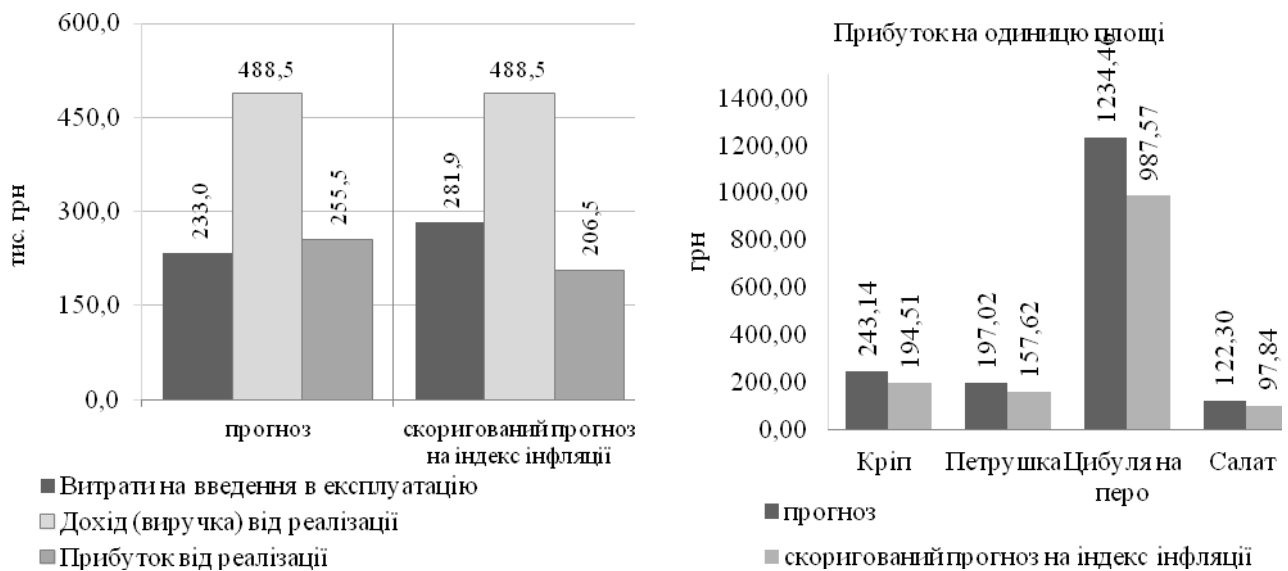

Рисунок 8 — Дохід (виручка), витрати і прибуток від реалізації зелених культур (за інвестиційним проектом)

Рівень *IRR* інвестиційного проекту становить 45,0 відсотків. Практичне запровадження інвестиційного проекту надає можливість забезпечити насичення товарного ринку органічною продукцією, задовольнити потреби споживачів у якісній і безпечній овочевій продукції. Для виробників це додаткові виробничі потужності та отримання економічних інтересів усіма учасниками логістичного кластеру в овочівництві.

Запропоновано використання Internet- сайту з метою рекламування органічних зелених культур, використання можливості інтернет-продажу, що дозволяє уникнути посередників під час реалізації.

Основні напрями формування і функціонування ринку продукції овочівництва

полягають у становленні дієвих взаємовідносин, що виникають між підприємствами й організаціями, які виконують функції оптової торгівлі, транспортування, зберігання, комунікаційного зв'язку, стандартизації, сертифікації, цінового моніторингу, інформаційної служби, обслуговування товаровиробників овочевої продукції.

Тенденції формування ринку продукції овочівництва характеризуються взаємовідносинами між його учасниками у напрямі кількісного нарощування, розширення асортименту, підвищення її якості і безпечності для споживачів.

Формування ринку овочевої продукції повинно передбачати задоволення економічних інтересів усіх учасників ринку – від виробників, до експортерів, враховувати насиченість ринку, потужності переробних підприємств, купівельну спроможність усіх верств населення, гарантувати якості і безпечності овочевої продукції за умови технологічного оновлення виробництв, розвитку логістики, розширення обсягів органічного виробництва.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети й основних задач дисертаційного дослідження автором отримано наукові результати, що сприяють дієвому формуванню і функціонуванню ринку продукції овочівництва та вдосконаленню окремих інфраструктурних елементів.

1. Доведено, що функціонування ринку продукції овочівництва неможливе без існування системи підприємств та установ, які забезпечують взаємозв'язки між структурними елементами, сприяють вільному руху товару, підтримуючи безперервний процес функціонування сфери аграрного виробництва і постачання ресурсів товаровиробникам та готової продукції кінцевим споживачам. Сутність і складові формування та функціонування ринку продукції овочівництва полягають у економічних відносинах у сфері обороту капіталу, що виникають між підприємствами й організаціями, які виконують функції оптової торгівлі, транспортування, зберігання, комунікаційного зв'язку, стандартизації, сертифікації, цінового моніторингу, інформаційної служби, обслуговування товаровиробників. Тенденції формування характеризуються взаємовідносинами між учасниками аграрного ринку у напрямі кількісного нарощування продукції, розширення асортименту, підвищення її якості і безпечності для споживачів.

2. З метою виявлення напрямів щодо вдосконалення інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва виокремлено особливості його формування і функціонування, які полягають у забезпеченні ефективних взаємовідносин між безпосередніми виробниками сільськогосподарської продукції і її споживачами, через взаємоузгодженість процесів ресурсозабезпечення, виробництва, збуту, зберігання, доробки, транспортування і переробки через кількісні і якісні критерії насичення продукцією, її безпечністю для споживачів, якими можуть стати кооперативи та кластери. На загальнодержавному і регіональному рівнях існує потреба щодо вдосконалення процесу ціноутворення, формуванні резервів до зростання, що передбачає активну співпрацю і реалізацію економічних інтересів усіх учасників.

3. Основні методичні підходи щодо оцінки ринку продукції овочівництва та інфраструктурних елементів ґрунтуються на дослідженні динаміки цін на сировину і кінцеву продукцію, собівартості продукції, її структури, оцінку асортименту, якості продукції, ставок оподаткування, обсягів виробництва та споживання овочевої продукції, фінансових результатів діяльності. Доповнена нами методика оцінки ґрунтується на виявлених взаємозв'язках та взаємозалежностях інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва, враховує внутрішні і зовнішні фактори, які особливо гостро проявляються у процесі міжнародної інтеграції. До даних факторів належать техніко-технологічні і асортиментні зміни на усіх етапах: від ресурсозабезпечення до реалізації овочевої продукції та її переробки, зберігання та транспортування.

4. Аналіз тенденцій формування і функціонування ринку продукції овочівництва та інфраструктурних елементів свідчить, що на розміщення і спеціалізацію овочевого виробництва впливають природно-кліматичні, економічні, біологічні та соціальні фактори, проте найбільший вплив мають ринки збуту овочевої продукції та рівень розвитку транспортної інфраструктури. Виявлено, що обсяги виробництва овочів у 2013 р. (463,2 тис. т) менші за рівень 2012 р., який був найвищим за весь досліджуваний період, і становив 521,3 тис. тонн. Найбільша питома вага виробників овочевої продукції у Миколаївській області сконцентрована у Жовтневому районі, що пов'язане із відповідними біологічними особливостями ґрунтів, сприятливими природно-кліматичними умовами для вирощування овочів в асортименті. Найбільшою є питома вага виробництва овочів в особистих селянських – 55,0% і фермерських господарствах – 11,6 відсотків.

5. Визначено, що серед каналів реалізації овочів в асортименті найбільшою є реалізація переробним підприємствам. У 2013 р. обсяг реалізації за цим напрямом становить 75,4 % від загального обсягу реалізованої овочевої продукції, що менше показника 2011 р. на 10,6 відсотка. За результатами оцінки асортименту товарної продукції виявлено, що основна її частка представлена томатами. У загальному обсязі реалізації у 2010-2013 рр. їм належить 81,5 %, 88,1 %, 87,3 % та 77,6 % відповідно. Окрім томатів, асортимент реалізованої овочевої продукції у 2013 р. переважно містить культури, що входять до складу «борщового набору»: цибуля ріпчаста – 9,9 %, капуста - 5,3 %, морква – 3,9 %, буряк столовий – 2,1 % та інші овочі – 1,2 %, що пояснюється попитом на дану продукцію. Миколаївська область є лідером з виробництва консервованих овочів. Виявлено, що питома вага виробництва овочевої консервованої продукції по області у 2012 р. становила – 29,7 % від загального обсягу виробництва, у 2013 р. – 23,5%. Незважаючи на зниження обсягів виробництва консервованої овочевої продукції Миколаївська область займає високі позиції у загальному обсязі насичення ринку, що пояснюється виробничими потужностями переробних підприємств, а саме: товариство з обмеженою відповідальністю «Сандора», фермерське господарство «Владам», фермерське господарство «Органік Системс».

6. Визначено, конкурентні позиції суб'єктів ринку овочевої продукції, які полягають у: наявності науково-дослідних інститутів та кадрового складу; готовності підприємств вкладати ресурси у дослідження та розробки; доступність до

запровадження технологій, із залученням прямих іноземних інвестицій; транспортне забезпечення сприяє розвитку ринку продукції овочівництва. Конкурентні переваги створюють сприятливий інвестиційно-інноваційний клімат, що надає можливість підвищити рівень технологічної готовності виробництва овочів і сприяє розвитку органічного землеробства. Дослідження структури зовнішньої торгівлі Миколаївської області у 2013 р. свідчить про зниження частки експорту консервованих овочів на 22,5 % та свіжих овочів в асортименті на 68,3 % відносно рівня попереднього року. Частка імпорту зростає на 22,1 %, імпорт свіжих овочів зменшився на 63,7 % відносно 2012 року. Тенденцію нарощування позитивного сальдо торгівельного балансу може забезпечити розширення експортного потенціалу, що сприятиме зниженню рівня імпортової залежності, насиченню ринку овочами і консервованою овочевою продукцією.

7. Сформовано поле стратегічних дій, враховуючи сильні та слабкі сторони інфраструктури ринку продукції овочівництва, а також можливості та загрози зовнішнього середовища. За результатами проведеного дослідження було обґрунтовано напрями щодо зменшення негативного впливу на формування і функціонування ринку продукції овочівництва, які полягають у підвищенні якості продукції; запровадженні стандартів якості продукції; розробці нових технологій пакування продукції; оптимізації каналів реалізації; розвитку ринкової інфраструктури та системи овочесховищ; формуванні ціни; страхуванні врожаю; розбудові систем зрошення; об'єднання виробників на основі кооперації; моніторингу ринків овочів іноземних партнерів, з метою своєчасного переорієнтування каналів розподілу продукції; запровадження антидемпінгових заходів на рівні держави з метою захисту виробників овочів і консервованої овочевої продукції.

8. Вдосконалення інфраструктурних елементів полягає у поєднанні його складових у дієву логістичну систему, з метою реалізації загальноекономічних інтересів усіх її учасників. Формування логістичної організаційної структури покликано обмежити кількість посередницьких структур та вдосконалити процес реалізації овочевої продукції. Запропоновано створення заготівельно-збутового сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу з метою розширення можливостей у напрямку збільшення обсягів виробництва та асортименту овочів, збереження та реалізації продукції овочівництва, у т. ч. у напрямі екологізації виробництва овочів. За результатами анкетування 150 респондентів, мешканців Миколаївської області виявлено, що 54,0 % опитаних підкреслюють значимість екологічного виробництва і підтверджують наміри купувати органічну продукцію за ціною від 10 до 40 % вищою ніж на традиційну овочеву продукцію.

9. Запропоновано створення логістичного кластеру до складу якого можуть бути залучені особисті селянські господарства, виробники овочевої продукції, переробні підприємства, обслуговуючі підприємства, (КБК «Укр-Тара», ТОВ «Проспера-Юг») і організації, зв'язані з ними за географічною й функціональною ознаками, органів державного управління, Миколаївський національний аграрний університет та навчально-науково-практичний центр для спільної діяльності на території Миколаївської області. Об'єднання надає можливість спільно просувати

вирощену продукцію, сприяти задоволенню інтересів кожного учасника, сприяти розвитку регіону, де розташований кластер, підвищенню її інвестиційної привабливості, насиченню ринку органічною овочевою продукцією. Основною метою логістичного кластеру в овочівництві є забезпечення внутрішнього ринку та доступ на зовнішні ринки органічної продукції, задоволення потреб споживачів у широкому асортименті якісною та безпечною овочевою продукцією, розширення можливостей у напрямку збільшення обсягів виробництва, збереження та реалізації продукції овочівництва. Об'єднання дозволить запровадити інвестиційний проект з вирощування органічних зелених культур. Прибуток від реалізації органічних овочевих та зелених культур, на першому етапі запровадження становитиме 206,5 тис грн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Чебан Ю. Ю. Технічне забезпечення фермерів Миколаївщини / Чебан Ю. Ю., Лесік І. М. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Випуск 4. — 2007. — С. 105—108. *Особистий внесок – вивчено якісний та кількісний рівень технічного забезпечення фермерів Миколаївщини. Обґрунтовано напрями вирішення проблемних питань на рівні регіону – 0,13 авт. арк.*
2. Лесік І. М. Мінімізація ризиків аграрного сектору з урахуванням вимог СОТ / І. М. Лесік // Економіка : проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. — Випуск 257: В 7 т. — т.1. — Дніпропетровськ : ДНУ. — 2009. — С 92—97.
3. Лесік І. М. Потенційні можливості овочепродуктового підкомплексу в умовах участі України у СОТ / І. М. Лесік // Науковий вісник Луганського національного аграрного університету : Економічні науки. — Луганськ: ЛНАУ. — 2010. — №15. — С.212—216.
4. Стройко Т. В. Регіональні тенденції розвитку виробництва овочів / Т. В. Стройко, І. М. Лесік // Економіст. — № 2 (304), — 2012. — С. 37—39. *Особистий внесок – розглянуто сучасний стан овочівництва, формування сільськогосподарських зон та їх спеціалізація. Вивчено проблемні питання, обґрунтовано напрями їх розв'язання, які дозволять максимально інтенсифікувати виробництво та наситити внутрішній і зовнішній ринок продовольства.*
5. Лесік І. М. Розвиток овочепродуктового підкомплексу як перспективного напрямку економіки / І. М. Лесік // Економічний форум. — № 1. — 2012 р. — м. Луцьк. — С. 38—45.
6. Лесік І. М. Розвиток кооперації в овочепродуктовому підкомплексі / І. М. Лесік // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету. — Житомир. — 2012. — № 1 (30). — т. 2. — С. 132 — 141.
7. Лесік І. М. Реалізація економічних інтересів у контексті сучасних тенденцій розвитку овочепродуктового підкомплексу / І. М. Лесік // Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. — Випуск 30 : у 3 ч. — Ч. II. — Черкаси. — 2012. — С. 89—93.
8. Лесік І. М. Структура виробництва та реалізації овочевої продукції в конкурентних умовах / І. М. Лесік // Економічні науки : зб. наук. праць «Облік і

фінанси». — Луцьк : ЛНТУ. — 2012. Випуск 9(33), Ч. 2. — С. 265-272.

9. Лесік І. М. Формування та використання товарних ресурсів овочевої продукції / І. М. Лесік // Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Вип. 31: у 2 ч. — Черкаси : ЧДТУ. — 2012. — Ч. I. — С. 80—84.

Статті у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

10. Лесік І. Н. Трансформационная инфраструктура овощепродуктового рынка в условиях всемирной торговой организации / И. Н. Лесик // Сб. науч. трудов SWorld. — Выпуск 1. Том 31. — Одесса : КУПРИЕНКО, 2013. — С. 67—74. (входить до міжнародної наукометричної бази РІНЦ SCIENCE INDEX)

11. Лесік І. М. Аналітична оцінка обсягів овочевої продукції в Миколаївській області / І. М. Лесік, В. Валуев // Сб. научных трудов SWorld». — Выпуск 2. Том 31. — Одесса: КУПРИЕНКО, 2013. — С. 63 — 68. *Особистий внесок — досліджено сучасний стан галузі овочівництва Обґрунтовано напрямки підвищення економічної ефективності галузі. (входить до міжнародної наукометричної бази РІНЦ SCIENCE INDEX)*

Статті у наукових виданнях іноземних держав:

12. Лесік І. Н. Перспективные направления развития овощепродуктового подкомплекса региона / И. Н. Лесик // Сборник научных трудов по материалам XIV международной науч.-практ. конф. «Инновационные направления развития АПК и повышение конкурентоспособности предприятий, отраслей и комплексов – вклад молодых ученых». — Ярославль : Изд-во ФГОУ ВПО «Ярославская ГСХА. — 2011. — С. 271—277.

13. Лесік І. Н. Формирование и функционирование инфраструктуры рынка продукции овощепродуктового подкомплекса Украины / И. Н. Лесик // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — М., 2013. — № 9. — С. 58—61.

14. Лесік І. Состояние и пути повышения финансовой безопасности предприятий / И. Лесик, Г. Горбатюк // Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. Vol. 2. — Nürnberg, Deutschland. — 2014. — С. 194—198. *Особистий внесок — досліджено основні групи показників, які характеризують рівень фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства. Визначено пріоритетні напрямки зниження ризиків та підвищення фінансової безпеки аграрних підприємств (входить до міжнародної наукометричної бази РІНЦ SCIENCE INDEX)*

15. Лесік І. Анализ современного состояния и перспективы развития альтернативной энергетики / И. Лесик, Т. Владечак // Institutionelle Grundlagen für die Funktionierung der Ökonomik unter den Bedingungen der Transformation Sammelwerk der wissenschaftlichen Artikel. Vol. 2. — Nürnberg, Deutschland. — 2014. — С. 40—44. *Особистий внесок — досліджено сучасний стан нетрадиційної відновлювальної альтернативної енергетики, запропоновано запровадження еколого-економічної оцінки ефективності використання альтернативних джерел енергії.*

***Публікації, які додатково відображають результати дисертації:
Препринт:***

16. Лесік І. М. Кластерний підхід у формуванні і функціонуванні ринку продукції овочівництва / І. М. Лесік. — М.: МНАУ, 2014, — 35 с. — (Препринт / МНАУ)

Матеріали конференцій:

17. Лесік І. М. Проблеми та перспективи розвитку овочепродуктового підкомплексу в умовах ринку / І. М. Лесік // Причорноморська регіональна наук.-практ. конф. професорсько-викладацького складу : тези доповідей, 13-15 квітня 2010р. — Миколаїв, 2010. — С.79—81.

18. Лесік І. М. Інституціональна система в умовах трансформації аграрного сектору / І. М. Лесік // Розвиток агробізнесу в Україні: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю факультету аграрного менеджменту : тези доповідей, 25-27 березня 2010 р. — Житомир, 2010. — С.100—102.

19. Лесік І. М. Економічна сутність та умови розвитку овочепродуктового під комплексу / І. М. Лесік // Причорноморська регіональна наук.-практ. конф. професорсько-викладацького складу : тези доповідей, 27-29 квітня 2011 р. — Миколаїв, 2011. — С. 17—18.

20. Лесік І. М. Передовий досвід інтеграційних зв'язків в овочепродуктовому підкомплексі / І. М. Лесік // Інтеграційні процеси в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 28-30 вересня 2011 р. — Миколаїв : МДАУ. — С.80—82.

21. Лесік І. М. Тенденції розвитку кооперації в умовах економічної трансформації / І. М. Лесік // Кооперативний маркетинг в агробізнесі: проблеми і перспективи розвитку в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., — 5-7 квітня 2012 р. — Житомир: ЖНАЕУ. — 2012. — С.135—139.

22. Лесік І. М. Прояв економічних інтересів в овочепродуктовому підкомплексі / І. М. Лесік // Тези доповідей Причорноморської регіональної наук.-практ. конф. професорсько-викладацького складу, 27-29 квітня 2012 р. — Миколаїв, 2012. — С.73—75.

23. Лесік І. М. Забезпечення економічних інтересів – пріоритет ефективного розвитку суб'єктів господарювання / І. М. Лесік // I Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених : тези доповідей. — Кременчук, 2012. — С. 247—248.

24. Лесик И. Особенности формирования арендных отношений / И. Лесик // Univ. Agrară de Stat din Moldova, Fac. de Econ.; red. șef: Gh. Cimpoieș. — Chișinău : Centrul editorial UASM, 2013. - ISBN 978-9975-64-125-8. Voi. 37: Economie / col. red.: P. Movileanu [et al.]. — 2013. — P. 29—33.

25. Лесік І. М. Вплив трансформаційних перетворень на конкурентоспроможність економіки регіону / І. М. Лесік // Екологічні і соціально-економічні аспекти розвитку економіки : Всеукр. інтернет-конф. молодих вчених і студентів, 17-19 квітня 2014 року. — Миколаїв, 2014. — С. 312—315.

АНОТАЦІЯ

Лесік І.М. Формування і функціонування ринку продукції овочівництва. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, 2014.

Дисертацію присвячено системному обґрунтуванню теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо формування та функціонування ринку продукції овочівництва. У роботі узагальнено теоретичні підходи до пізнання сутності процесу формування та функціонування ринку продукції овочівництва, обґрунтовано стратегічні напрями розвитку ринку продукції овочівництва у взаємозв'язку та взаємозалежності інфраструктурних елементів, інвестиційних можливостей з урахуванням етапів розвитку держави, експортно-імпортного потенціалу, економічних інтересів учасників, обґрунтовано концептуальні засади розвитку ринку через активізацію процесу технологічного оновлення виробництв і логістичної діяльності на кооперативних засадах. Доповнено методику оцінки стану і тенденцій формування та функціонування ринку продукції овочівництва з урахуванням особливостей інфраструктурних елементів.

Визначено сутність, передумови та пріоритетні напрями формування і функціонування ринку продукції овочівництва у взаємозв'язку інфраструктурних елементів, які ґрунтуються на залученні до спільної діяльності взаємодоповнюючих підприємств, організацій і зв'язаних з ними за географічною й функціональною ознаками органів державного управління, наукових і учбових закладів на кластерній основі. Обґрунтовано науковий підхід щодо формування ринку продукції овочівництва у контексті реалізації економічних інтересів учасників, розроблено напрями удосконалення інфраструктурних елементів ринку продукції овочівництва, зорієнтовані на розширення асортименту безпечної овочевої продукції і зниження рівні імпортової залежності, зміцнення ринкових можливостей.

Ключові слова: ринок, інфраструктурні елементи, продукція овочівництва, технологічна готовність, ресурсозберігаючі технології, економічні інтереси, органічна продукція, глобалізація, продовольча безпека.

АННОТАЦИЯ

Лесик И.Н. Формирование и функционирование рынка продукции овощеводства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (за видами экономической деятельности). – Николаевский национальный аграрный университет, Николаев, 2014.

Диссертационная работа посвящена системному обоснованию теоретических положений и разработке практических рекомендаций по формированию и функционированию рынка продукции овощеводства. В работе обобщены теоретические подходы к определению сущности процесса формирования и функционирования рынка продукции овощеводства, обоснованы стратегические

направления развития рынка продукции овощеводства во взаимосвязи и взаимозависимости инфраструктурных элементов, инвестиционных возможностей с учетом этапов развития страны, экспортно-импортного потенциала, экономических интересов участников. Обоснованы концептуальные основы развития рынка через активизацию процесса технологического обновления производств и логистической деятельности на кооперативной основе. Дополнено методика оценки состояния и тенденций формирования и функционирования рынка продукции овощеводства, заключающуюся в комплексном исследовании основных элементов рынка, учитывая инфраструктурные составляющие, взаимосвязь и взаимозависимость которых позволяет рационально сочетать природно-ресурсный, производственный, маркетинговый и инновационный потенциал, формировать действенные рычаги влияния на развитие рынка продукции овощеводства с учетом глобализационных преобразований.

Определена сущность, предпосылки и приоритетные направления формирования и функционирования рынка продукции овощеводства во взаимосвязи инфраструктурных элементов, основанные на привлечении к совместной деятельности взаимодополняющих предприятий, организаций и связанных с ними по географическому и функциональному признакам органов государственного управления, научных и учебных организаций на кластерной основе. Обоснован научный подход к формированию рынка продукции овощеводства в контексте реализации экономических интересов участников, разработаны направления совершенствования инфраструктурных элементов рынка продукции овощеводства, ориентированные на расширение ассортимента безопасной овощной продукции и снижения уровня импортной зависимости, укрепление рыночных возможностей через активизацию технологического обновления производств и развития органического овощеводства.

С целью практического применения кластерного подхода и развития логистической деятельности предложено инвестиционный проект. Суть проекта заключается в строительстве теплицы для выращивания органических овощных и зеленых культур, сбора и последующего сбыта органической продукции, соответствующей приоритетным направлениям инновационной деятельности. В рамках реализации инвестиционного проекта предусмотрено приобретение необходимого оборудования, ввод в эксплуатацию теплицы, технико-технологических предпосылок для выращивания органических овощных и зеленых культур, внедрение системы капельного орошения на базе учебно-научно-практического центра Николаевского национального аграрного университета. Площадь сертифицированных земель, в соответствии с требованиями, изложенными в Постановлениях (ЕС) №834 / 2007 и №889 / 2008 (контролирующий орган - ООО «Органик Стандарт») в учебно-научно-практическом центре университета для ведения органического земледелия составляет 358,3 га.

Ключевые слова: рынок, инфраструктурные элементы, продукция овощеводства, технологическая готовность, ресурсосберегающие технологии, экономические интересы, органическая продукция, глобализация, продовольственная безопасность.

ABSTRACT

Lesik I.N. The formation and functioning of the vegetable products' market. – Printed as manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.04 - Economics and Management of Enterprises (according to the types of economic activities) - Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, 2014.

The thesis is devoted to the justification of the system of theory and the development of practical recommendations as for the formation and functioning of the market of vegetable growing products. The paper summarizes theoretical approaches to defining the essence of the formation and functioning of the vegetable products market; the strategic directions of the vegetable products market in the relationship and interdependence of infrastructure elements are described; investment opportunities based on the stages of the country development, its export and import potential are discussed; the economic interests of the participants are grounded.

The conceptual basis of the vegetable market development through the activation of technological production's renovation and logistics activities in the borders of cooperatives are grounded. The assessment methodology of status and trends of formation and functioning of vegetable products' market, consists of a comprehensive study of the basic elements of the market, taking into account the infrastructure components, interconnection and interdependence which allows to combine rational natural resources, manufacturing, marketing and innovation in order to establish effective levers of influence on the vegetable market's development in view of globalization changes is completed.

The essence, prerequisites and priorities for the formation and functioning of the vegetable products market in the relationship of infrastructure elements, based on the imposition of joint activities complementary businesses, organizations and related geographical and functional features of government, academic institutions on a cluster basis, is defined. The scientific approach to the formation of vegetable products market products in the context of the economic interests of the participants is found. The way of improving its infrastructure elements are proposed. Its main idea is focused on expanding the range of safe vegetable production and reducing dependence on imports by strengthening market opportunities through the activation of technological renovation of production and development of organic vegetable production.

Keywords: market, infrastructure elements, vegetable production, technological readiness, resource saving technologies, economic interests, organic products, globalization, food security.